ופרשת שתויי יין ופרשת נרות ופרשת פרה אדומה א"ר אלעזר ° תורה רוב בכתב ומיעוט על פה שנא' [1]אכתוב לו רובי תורתי כמו זר נחשבו ור' יוחנן אמר רוב על פה ומיעוט בכתב שנא' [2]כי על פי הדברים האלה ואידך נמי הכתיב אכתוב לו רובי תורתי ההוא אתמוהי קא מתמה אכתוב לו רובי תורתי הלא כמו זר נחשבו ואידך נמי הכתיב כי על פי הדברים האלה ההוא משום דתקיפי למיגמרינהו דרש רבי יהודה בר נחמני מתורגמניה דרבי שמעון בן לקיש כתיב [2]כתוב לך את הדברים האלה וכתיב [2]כי ע"פ הדברים האלה הא כיצד דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב דבי רבי ישמעאל תנא אלה אלה אתה כותב ואי אתה כותב הלכות א"ר יוחנן לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה שנאמר [2]כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל: מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום: מאי טעמא אילימא משום כבוד והא ההוא שיפורא דהוה מעיקרא בי רב יהודה ולבסוף בי רבה ולבסוף בי רב יוסף ולבסוף בי אביי ולבסוף בי רבא אלא משום חשדא: בור שהוא קרוב לאמה וכו': איתמר בני נהרא רב אמר תתאי שתו מיא ברישא ושמואל אמר עילאי שתו מיא ברישא בדמיזל כולי עלמא לא פליגי כי פליגי במיסכר ואשקויי שמואל אמר עילאי שתו מיא ברישא דאמרי אנן מקרבינן טפי ורב אמר תתאי שתו מיא ברישא דאמרי נהרא כפשטיה ליזיל תנן בור הקרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום תרגמה שמואל אליבא דרב באמה המתהלכת ע"פ בורו אי הכי מאי למימרא מהו דתימא מצי אמרי ליה סכר מיסכר ואשקי בהינדזא קמ"ל אמר רב הונא בר תחליפא השתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר כל דאלים גבר רב שימי בר אשי אתא לקמיה דאביי אמר ליה לותבן מר בעידנא אמר ליה אית לי עידנא לדידי ולותבן מר בליליא א"ל אית לי מיא לאשקויי א"ל אנא משקינא ליה למר מיא בימנא ולותבן מר בליליא א"ל לחיי אזל לעילאי אמר להו תתאי שתו מיא ברישא אזל לתתאי אמר להו עילאי שתו מיא ברישא אדהכי סכר מיסכר ואשקי כי אתא לקמיה דאביי אמר ליה ככבי תרי עבדת לי ולא טעמינהו אביי לפירי דההיא שתא הנהו בני בי חרמך דאזול כרו ברישא דשנוותא ואהדרוה ושדיוה בשלהי נהרא אתו עילאי לקמיה דאביי אמרו ליה קא מתקיל לנהרין אמר להו כרו בהדייהו טפי פורתא אמרו ליה קא יבשי פירין אמר להו זילו סליקו נפשייכו מהתם: מצודות חיה ועופות ודגי' יש בהן וכו': באולי ואוהרי

כולי

ופרשת שתויי יין. לפי שמאותו היום ואילך נאסרו דהא בביאת אהל מועד תלה רחמנא: **ופרשת נרות.** בהעלותך לפי שבו ביום התחילו להדליק: **ופרשת פרה אדומה.** לפי שביום המחרת נשרפה הפרה להיות נטהרין לפסחיהן וקודם לכן לא יכלו לעשותה דבעינן והזה אל נכח פני אהל מועד (במדבר יט) והכי אמרינן במסכת מגילה ירושלמי באחד בניסן הוקם המשכן ושני לו נשרפה הפרה: **רוב בכתב.** רוב התורה תלויה במדרש שכתובה למידרש בכלל ופרט וגזירה שוה ושאר מדות שהתורה נדרשת בהן: **ומיעוטה על פה.** שאין רמז ללמוד לה בתורה אלא למשה נאמר על פה: **כי על פי וגו'.** על שבעל פה נכרת ברית אלמא איהי הואי רובא: **אתמוהי מתמה.** וכי רובי תורתי היה לי לכתוב להם והלא באותה שכתבתי להם כמו זר נחשבו: **כתיב כתוב לך.** אלמא נכתבה: **וכתיב ע"פ.** אלמא לא נכתבה: **דברים.** שאמרתי לך בכתב אי אתה רשאי למוסרם לישראל על פה: **ודברים שבעל פה אי אתה רשאי לכותבן.** מכאן אתה למד שהתלמוד לא ניתן ליכתב אלא מפני שהתורה משתכחת: **אילימא משום כבוד.** של בעל הבית: **והא שופר.** של תקיעת ע"ש דמעיקרא הוי בי רב יהודה שהיה ראש ישיבה בפומבדיתא ולבסוף כשנפטר ומלך רבה נתנוהו בביתו ובתר רבה מלך רב יוסף והדר מלך אביי והדר מלך רבא. ורב שרירא גאון פירש בכתב תשובתו שיפורא שופר של נדבה שהיו נותנין לתוכו נדבה השלוחה לבני הישיבה כמו י"ג שופרות היו במקדש (שקלים פ"ו מ"א): **משום חשדא.** הואיל והורגל העירוב בתוך אותו הבית אם באת לשנות את מקומו הנכנסין לאותו הבית ולא יראו שם את העירוב יחשדו את בני החצר שמטלטלין בלא עירוב: **בני נהרא.** שדות שעל שפת הנהר: **במיזל כ"ע לא פליגי.** אם אין סוכרים את הנהר אלא דולין והולכים והנהר מושך כפשטו כ"ע לא פליגי שכל הרוצה לדלות ידלה: **כי פליגי במיסכר ואשקויי.** שאין בו כדי לדלות כולן יחד ורוצין העליונים לסוכרו שלא ירדו המים למטה ולהמשיך הנהר דרך נגרים קטנים עד שישתו כל שדותיהן ותחתונים מעכבין עליהם אלא א"כ נשקה אנחנו תחילה: **הקרוב לאמה.** היינו עילאי: **באמה המהלכת ע"פ בורו.** שמתמלא מאיליו כדרך הילוכו ואין צריך לסכור הנהר: **סכר מיסכר.** פי בורך שלא ירדו המים לתוכו שממעט משיכת הנהר: **ואשקי בהנדזא.** אוינטור"א כפי מה שיעלה לך לדלות מן משיכת הנהר כמותו כמו דמהנדזי להדדי בשחיטת חולין (דף מג.): **כל דאלים גבר.** ולית ליה דהלכתא כשמואל בדיני: **לותבן מר בעידנא.** יושיבני אדוני ללמוד בעת קבוע: **לדידי.** לגירסא: **תתאי שתו ברישא.** ואין אתם רשאין לסוכרו: **כבי תרי.** רב ושמואל: **חרמך.** שם העיר: **שנוותא.** שם הנהר: **כרו ברישא דשנוותא ואהדרוה בשלהי נהרא.** רצו להקיף את שדותיהן במי הנהר וכרו מלמעלה לשדותיהן לצד ראש העליון של הנהר והסיבו מקצתן סביב שדותיהן ובסוף שדותיהן הסיבוהו עד שחזר ונפל לתוך הנהר (כזה): **קא מתקיל לנהרין.** נהר שלנו נתקל מפני שהסיבוהו ואינו נמשך מהר ואפין המים לכך שדותינו שכן דרך הנהר המיסב אין מימיו קלין לרוץ מפני העקמומית: **כרו בהדייהו טפי פורתא.** העמיקו המים אצלכם בראש המסיבה כדי שישטפו המים במרוצה: **קא יבשי פירין.** אם נעמיק ייבשו חרילין שלנו כשלא יתברכו מימי הנהר יעמיקו המים ויחדל הלחלוחית ולא יגבעו המים לחרילין שיש לנו: **פירין.** כמו פירא דכוורי (כתובות דף עט.): **אמר להו.** אביי לבני חרמך: **סליקו נפשייכו.** וסתמו את מסיבתכם: **אוולי.** רשתות של חוטין שיש להם תוך: **אוהרי.** של גמי יונקיי"ש בלע"ז:

כ"ע

אתמוהי קא מתמה. במדרש (שמות רבה פ' מ"ז) אמרינן כמו זר נחשבו שעובדי כוכבים כתבו את התורה ואם היה נכתב הכל לישראל היו עובדי כוכבים הכל כותבין ולהכי קאמר רחמנא אכתוב לו רובי תורה והלא מה שכתבתי להם כמו זר נחשבו שהעתיקו זרים ובקונטרס פירש בענין אחר: **שיפורא.** לפי מה שפי' בקונט' שתוקעין בע"ש קשה דבסוף פ' במה מדליקין (שבת דף לה:) משמע דחזן הכנסת היה מניחו בראש הגג ועוד דרב יהודה היה בפומבדיתא ורבא במחוזא אלא נראה כלשון אחר שפירש שופר שבו נותנין נדבה לתלמידים: **אלא** משום חשדא. פירש ר"ת שלא יאמרו מפני החשד שחושדים אותו לגנוב פת של עירוב אין מניחים אותו שם אבל בשיפורא ליכא חשדא שיודעין שמניחים אצל ריש מתיבתא לחלק לתלמידים: **במיזל** כולי עלמא לא פליגי. אפילו נהר קטן שמימיו פוסקין כל הרוצה לדלות ידלה כיון שמושך הנהר כפשטו: **והשתא** דלא איתמר כו'. לית ליה הא דאמר בפ' יש בכור (בכורות דף מט:) הלכתא כשמואל בדיני וכרב באיסורי א"נ הכא מסתבר טעמא דרב אע"ג דמקיין מתניתין אליביה: **כבי** תרי עבדת לי. והוא סבר כיון דאמר כל דאלים גבר יכול להערים עליהם ולא דמי דמה נפשך מילתי לא שתו ומעילאי ותתאי הוא דשייך כל דאלים גבר: **לא** טעמינהו. להודיע שלא על פיו עשה ושמא מכרם דאין כאן גזל אלא מפני דרכי שלום בעלמא: **סליקו** נפשייכו מהכא. פי' ר"ח לעילאי אמר שאין יכול למחות בהן משום דכל דאלים גבר וקלא משמע כן שהרי להן היה מדבר ומ"מ נראה כפירוש הקונטרס דלבני חרמך היה מדבר שיסתמו את מסיבתם ולא דמי לדרב ושמואל כלל: **מצודות** חיות ועופות כו'. ולא דמי למרחיקין מצודות הדג מן הדג דפרק לא יחפור (ב"ב דף כא:) דהתם אומנתו בכך ומן הדין הוא שירחיק משם דא"ל קא פסקת למיותי אבל הכא דאין אומנתו בכך לא הוי גזל אלא מפני דרכי שלום:

ליקטו

עין משפט נר מצוה

קיג א מיי' פ"ג מהל' שכנים הל"י טוש"ע חו"מ סי' קע סעי' ב וסמ"ג קלט:

קיד ב מיי' פ"א מהל' זכייה ומתנה הל"ג סמג עשין עג טוש"ע חו"מ [סי' רעג סעי' יג] וסי' שע סעי' ד בהג"ה:

◆

תוספות רי"ד

כתבו הברייתות ורבינא ורב אשי כתבו התלמוד וכן כל חכמי הדורות כותבין פירושיהן: ומערבין בבית ישן וכו' פי' בני החצר שהיו מערבין ביניהן והיו רגילין לתת עירובן בבית אחד אל ישנו ויתנוהו בבית אחרים אלא בבית ישן שהורגלו לשומו. ומפרש בגמ' משום חשדא שבני אדם הנכנסים שם באותו חצר ואין רואין עירובן בבית הרגיל להן יחשדום שהן מטלטלים בחצר בלא עירוב ואתי לאינצויי בהדייהו: בור הקרוב לאמה וכו'. פי' אמת המים המביאה מים מן הנהר לשדות והיו עושין בורות שאם תיבש האמה ימלאו מן הבור וישקו השדות ותקנו חכמים שימלאו הבורות שבשדות העליונות הקרובות למוצא המים ואח"כ ימלאו התחתונות מפני דרכי שלום שלא יעשו מריבה: איתמר בני נהרא רב אמר תתאי שתו מיא ברישא ושמואל אמר עילאי שתו מיא ברישא פי' שדות העומדות על שפת הנהר ומסתפקין ממימיו רב סבר התחתונים ישקו תחילה ושמואל סבר העליונים ישקו תחילה במיזל כ"ע לא פליגי פי' אם אינן סוכרים את הנהר אלא הנהר הולך כפשוטו והן דולין ומשקין והנהר מושך כדרכו כ"ע לא פליגי שכל הרוצה לדלות ידלה כי פליגי במיסכר ואשקויי פי' שאין מי הנהר מספיקין לכולן אם יניחוהו ללכת כדרכו ורוצים העליונים לסוכרו שלא ירדו המים למטה ולהמשיך מי הנהר על ידי נגרים קטנים להוך שדותיהן והתחתונים מעכבין עליהם לומר אל תסכרהו עד שנשקה אנחנו תחילה שמואל אמר [עילאי] שתו מיא ברישא דאמרי אנן קדמי' טפי ורב אמר תתאי שתו מיא דאמרי נהרא כפשטי' ליזיל. תנן בור הקרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום ק' לרב תרגמה שמואל אליבא דרב באמה המהלכת ע"פ בורו מים שמתמלא מאליו בדרך הילוכו ואין צריך לסכור הנהר אי הכי מאי למימרא פשיטא מ"ד מצי אמרי ליה מיסכר ואשקיה בהגריזא קמ"ל פי' הייתי אומר שיאמרו לו התחתונים הסכיר פי בורך ומלא מן הנהר כמותו כפי מה שיעלה לך במזלך: אמר רב הונא בר תחליפא השתא דלא איתמר הלכתא לא כרב ולא כשמואל כל דאלים גבר: מצודות חיות ועופות

ודגים יש בהם גזל מפני דרכי שלום פי' מדאורייתא עד דלא אתי לידיה לא קנייה הילכך כל הקודם זכה ואע"פ שהוא בתוך מצודתו אבל מפני דרכי שלום דלא ליתו לאינצויי תקנו חכמים שיהיה

מסורת הש"ס

א) תמורה יד:, ב) [ב"ב לד:], ג) [בערוך ערך כר שנא פי' בשם רב האי באריכות ע"ש], ד) פ"א מהכא, ה) [ויקרא י], ו) [במדבר ח], ז) [פ"ג ה"ה], ח) [בכורות מט:], ט) [עי' רש"ל], י) פי' שדותיהם, כ) פי' חפירה,

◆

תורה אור השלם

1. אֶכְתָּב לוֹ רֻבֵּי תּוֹרָתִי כְּמוֹ זָר נֶחְשָׁבוּ:

הושע ח יב

2. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה כְּתָב לְךָ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּרַתִּי אִתְּךָ בְּרִית וְאֶת יִשְׂרָאֵל:

שמות לד כז

◆

גליון הש"ס

גמ' תורה רוב בכתב. עי' כנאר שבע הוריות פ"א כד"ה אבל בדבר שהצדוקים מודים בו:

◆

לעזי רש"י

אוינטור"א. מקרה.

יונקייר"ש. רשת דיג עשויה מקני סוף.

◆

מוסף רש"י

דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה. אם תאמר היכי אלינן לקרות פרשת תמיד שחרית על פה, דהא אמרינן דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה, ותרוצה למילתא לכך תקינו רבנן למקרי הני פרשיות על פה, הוא צורך הקרבן, ובמקום קרבן חשבינן להו, ולכך לא חיישינן אם יקרא אותם על פה לפי שהוא צורך הקרבן, כמו שאנו קורין בתפלת מוסף ובשבתות ובימים טובים ככתוב בתורתך כדאמרינן בתענית (כז.) במנחה יחיד קורא אותם על פה כקורין את שמע, דמצותו מפורשת בתורה לקרותו על פה (האורה ח"א סי' יב).

◆

תוספות רי"ד (המשך)